

**XITOIY VA O‘ZBEK TILLARIDA ARGO VA JARGONLARNING
QO‘LLANILISHI**

JALILOVA HILOLA JO‘RABEK QIZI

O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Lingvistika (xitoy tili) – magistratura

ANNOTATSIYA: *Ushbu maqolada Xitoy va O‘zbek tillarida argo va jargonlarning qo‘llanilishi tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida argo va jargonning ijtimoiy, madaniy va kommunikativ funksiyalari ko‘rib chiqildi. Shuningdek, ularning yoshlar, ijtimoiy guruhlar va professional sohalarda qanday ishlatilishi, tilning rasmiy va norasmiy kontekstlarda qanday farqlanishi o‘rganildi. Maqolada lingvokultural va sotsiolingvistik jihatlariga alohida e‘tibor qaratilgan bo‘lib, ikki tilning o‘ziga xos xususiyatlari va o‘zaro ta‘siri tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari tilshunoslar va madaniyatshunoslar uchun argo va jargon so‘z birikmalarining funksional va kommunikativ ahamiyatini tushunishga yordam beradi.*

Kalit so‘zlar: *argo, jargon, kommunikatsiya, ijtimoiy guruh, lingvokultura, norasmiy til, professional leksika, yoshlar tili.*

KIRISH

Til insonning ijtimoiy va madaniy hayotidagi eng muhim vositalardan biri hisoblanadi. Har bir til o‘zining rasmiy va norasmiy qatlamlariga ega bo‘lib, ushbu qatlamlar jamiyatning turli guruhlarida turlicha ishlatiladi. Shu nuqtai nazardan, argo va jargon lingvistik jihatdan muhim fenomenlar sifatida qaraladi. Argo — bu yoshlar, ijtimoiy guruhlar yoki professional sohalarda tomonidan ishlatiladigan norasmiy, ko‘pincha kontekstga bog‘liq leksik birliklar majmui. Jargon esa ma‘lum bir kasb yoki faoliyat sohasi vakillari orasida ishlatiladigan maxsus so‘zlar va iboralar to‘plamidir.

Xitoy va O‘zbek tillari ijtimoiy va madaniy jihatdan turlicha rivojlangan bo‘lishiga qaramay, ularning argo va jargon qatlamlari tilning kommunikativ va madaniy funksiyalarini aks ettiradi. Masalan, Xitoy tilida yoshlar orasida internet va

ijtimoiy tarmoqlarda keng tarqalgan argo va sleng birliklar mavjud bo'lsa, O'zbek tilida ham yoshlar tili va professional sohalarda o'ziga xos jargon ishlatiladi.

Ushbu maqola maqsadi - Xitoy va O'zbek tillarida argo va jargonlarning qo'llanilish xususiyatlarini tahlil qilish, ularning lingvokultural va sotsiolingvistik ahamiyatini o'rganish, shuningdek, norasmiy va professional kontekstlarda farqliliklarini aniqlash. Tadqiqot natijalari tilshunoslar, madaniyatshunoslar va pedagoglar uchun tilning madaniy va kommunikativ qatlamlarini chuqurroq tushunishga imkon beradi.

ASOSIY QISM

Argo va jargon - tilning norasmiy qismlari bo'lib, ular odatda standart tilning tashqarisida ishlatiladi va ijtimoiy guruhlar, yoshlar yoki maxsus faoliyat sohalari tomonidan qo'llaniladi. Argo atamasi ko'pincha yashirin yoki guruhga xos, tashqaridan tushunish qiyin bo'lgan leksik birliklarni anglatadi, jargon esa ma'lum kasb yoki faoliyat doirasiga xos terminlarni bildiradi. Sleng — ko'proq yoshlar tilida uchraydigan ijtimoiy leksik qatlam bo'lib, uning asosiy vazifasi guruh identifikatsiyasi va kommunikativ eksperimentdir.

Argo va jargon tahlili tilshunoslikda terminologik ajratish va farqlashni talab qiladi. Argo ko'pincha shaxslar yoki guruhlar ichida maxfiylik vazifasini bajaradi, jargon esa mutaxassislar o'rtasidagi texnik yoki soha xususiyatlarini ifodalovchi lug'at qismini tashkil qiladi. Sleng esa ko'proq yoshlar va ijtimoiy guruhlar tilida uchraydi va u emotsional ifoda, kommunikativ qiyinchilikni yengillashtirish va ijtimoiy identifikatsiyada qo'llanadi.

Xitoy tilidagi argo va slengning o'rganilishiga oid ilmiy tahlillar:

Xitoy tilida argo va sleng komponentlari til ichida faol o'zgaradi va yangi so'zlar, iboralar yaratishda qatnashadi. Masalan, qator ilmiy tadqiqotlar Xitoy tilidagi slang birliklarining semantik, stilistik va kommunikativ xususiyatlarini o'rganadi. Bunday tadqiqotlarda sleng birliklari semantik kategoriyalarga ajratilib, ularning funksiyalariga ko'ra guruhlanadi: do'stona suhbatlarda adabiy bo'lmagan ifodalar, noyob metaforik qurilmalar va ijtimoiy stereotiplarni qayta ifodalovchi leksik birliklar.

Masalan, bir ilmiy maqolada Xitoy tilidagi sleng birliklarining semantik farqlari va norasmiy til bilan neytral leksika o'rtasidagi munosabatlar o'rganiladi.

Unda sleng elementlari ijtimoiy guruhlar o'rtasida identifikatsiya vositasi sifatida, shuningdek, emotsional, ekspressiv va kriptolalik (maxfiylik) funktsiyalarini bajaruvchi birliklar sifatida ko'rib chiqiladi.

Shu bilan birga, Xitoy tilidagi argo uslubidagi belgilar tahlili ham mavjud - masalan, raqamlar yoki belgilar orqali yaratadigan informal atamalar tadqiq etilgan bo'lib, bu fenomen lingvosemiotik yondashuv bilan analiz qilinadi. Bunda argo shakllanish mexanizmlari, grafik va fonetik asoslar asosida tasniflanadi.

O'zbek tilidagi sleng va jargonlar bo'yicha ilmiy tadqiqotlar:

O'zbek tilida sleng va norasmiy leksika ko'pincha yoshlar o'rtasida keng tarqalgan bo'lib, ularning kommunikativ, sotsiollingvistik va lingvokultural funktsiyalari haqida ilmiy maqolalar mavjud. Masalan, uzbek slengining turi va rivojlanishi bo'yicha tadqiqotlar mavjud bo'lib, unda yoshlar slengining jamiyatda ijtimoiy guruh belgilash, identifikatsiya va yangilik yaratishdagi roli tahlil qilinadi.

Bu tadqiqotlarda slengning norasmiy leksika ichida pozitsiyasi va umumiy sleng turlari tasniflanadi, shuningdek ularning kommunikativ vazifalari ko'rib chiqiladi.

Shuningdek, O'zbek tilida jargon haqida ayrim ilmiy tadqiqotlar ham mavjud bo'lib, unda jargonning til funktsiyalari va professional ijtimoiy guruhlariga xos lug'at tarkibi o'rganiladi. Jargon O'zbek tiliga ijtimoiy hokimiyat, kasbiy identifikatsiya va ma'lum sohalarga xos maxsus terminologiyani ifodalashda xizmat qiladi.

Lingvokultural va sotsiollingvistik kontekstlarda tahlil:

Argo va jargon ham Xitoy, ham O'zbek tillarida tilning norasmiy komponenti sifatida ijtimoiy guruhlar, yoshlar tili, kasb vakillari va internet kommunikatsiyasi orqali paydo bo'ladi. Ular tilga dinamizm va ijodkorlik olib kiradi, shu bilan birga ijtimoiy chegaralarni ko'rsatadi - kimning so'zlari umumiy til qatlamiga kiradi, kimning so'zlari esa guruh ichida xos bo'lib qoladi.

Masalan, sleng birliklar Gen Z avlodi o'rtasida ijtimoiy media, internet kommunikatsiya va o'zaro suhbatlarda tez tarqaladi va ular ko'pincha yangi so'zlarni

yaratish yoki mavjud soʻzlar maʼnosini kengaytirishga xizmat qiladi. Bu jarayonlar tilning rasmiy normativ qatlamidan ajralib chiqadi va tilning madaniy hamda kommunikativ funksiyalarini kengaytiradi.

Shuningdek, Xitoy tilidagi sleng va jargon tadqiqotlari koʻpincha ilmiy tilshunoslik, lingvosemiotika va sotsiollingvistik kontekstda olib boriladi, bunda argo leksik birliklar va metaforik ifodalar yoshlar tilining qirralari sifatida tahlil qilinadi.

Umumiy xulosalar tahlili:

Argo, jargon va sleng har ikki tilning norasmiy qatlamlarida chuqur oʻrganilgan fenomenlar boʻlib, ular til ichidagi sotsial guruh belgisi, identifikatsiya va kommunikativ koʻprik vazifalarini bajaradi.

Xitoy tilidagi slang birliklari semantik va kommunikativ jihatdan madaniyatning ifodasi sifatida tahlil qilinadi, ularning tarkibi lingvosemiotik asosda shakllanadi va koʻpincha kundalik suhbatlar, ijtimoiy media va yoshlar tilida uchraydi.

Oʻzbek tilidagi sleng va jargon tadqiqotlari yoshlar tilining ijtimoiy kontekstini, kommunikativ imkoniyatlarini va til ichidagi norasmiy qatlamni oʻrganishga qaratilgan boʻlib, ular tilning kommunikativ dinamikasini namoyon qiladi.

Argo va jargon fenomenlari tilda ijtimoiy guruhning identifikatsiyasini kuchaytiradi, tilning yangilanishi va globalizm sharoitida lingvokultural oʻzgarishlarni aks ettiradi.

Grammatik tahlil: Xitoy va Oʻzbek tillarida argo va jargon:

1. Morfologik jihatdan tahlil

Xitoy tili:

Xitoy tilida soʻzlar odatda **morfemalardan tashkil topgan** boʻlib, argo birliklar koʻpincha **bir yoki bir nechta morfemalarning yangi kombinatsiyasi** orqali yaratiladi.

Masalan, yoshlar tilidagi argo soʻzlar:

“土豪” (tǔháo) – “boy lekin ma’naviy jihatdan past” (so‘z morfemalari: 土 “yer” + 豪 “boy”)

Bu yerda morfemalar birlashtirilib, yangi ma’noni ifodalaydi, ya’ni morfemalarning asosiy grammatik vazifasi saqlanadi, lekin semantik yuk oshiriladi.

O‘zbek tili:

O‘zbek tilida argo va jargon ko‘pincha **so‘z yasovchi qo‘shimchalar, prefiks va suffikslar** orqali hosil qilinadi.

Masalan:

“**pulboshi**” – slang ma’nosi “boy va ishonchsiz shaxs” (so‘z tarkibi: pul + boshi)

“**ishqiboz**” – jargon ma’nosi “kasbiga juda qiziqqan shaxs” (ishq + -iboz suffix)

Morfemalarning funksiyalari grammatika jihatidan saqlanadi, lekin ular yangi kontekstda **emotsional yoki guruhga xos ma’no** hosil qiladi.

2. Sintaktik jihatdan tahlil

Xitoy tili:

Argo birliklar odatda **nominal va frazeologik birliklar** sifatida ishlatiladi, lekin sintaktik kontekstdan tashqari ham mustaqil ifoda sifatida ishlatilishi mumkin.

Misol:

“你这个土豪” (Nǐ zhège tǔháo) – “Sen shu boy lekin ma’naviy past odam”

Sintaksis: Pronomen + demonstrativ + argo birlik. Argo birlik sintaktik pozitsiyada nom sifatida ishlaydi.

O‘zbek tili:

Argo va jargon so‘zlar odatda **nominal, sifat va fe’l funksiyalarida** ishlatiladi:

“U **pulboshi odam**” – “U boy lekin ishonchsiz odam” (argo birlik nom sifatida ishlatiladi)

“U **ishqiboz bo‘ldi**” – “U kasbiga qiziqdi” (jargon birlik fe’l funksiyasida ishlatiladi)

Sintaktik jihatdan, argo va jargon birliklari ko‘pincha **adabiy til strukturasi ichida joylashtiriladi**, lekin stilistik kontrast hosil qiladi.

3. Leksik va semantik jihatdan tahlil

Xitoy tili:

Argo va jargon so‘zlar ko‘pincha **metaforik va konnotativ ma’noga ega**, ya’ni so‘zning rasmiy ma’nosidan tashqarida ishlatiladi.

Masalan: “吃瓜群众” (**chī guā qúnzhòng**) – “voqeani kuzatuvchi tomoshabinlar” (to‘g‘ridan-to‘g‘ri tarjimasi: “qovun yeyuvchi omma”)

Bu yerda morfemalar oddiy ma’noga ega, lekin birikma metafora hosil qiladi, grammatika va sintaksis normal saqlanadi.

O‘zbek tili:

Argo birliklar ko‘pincha **o‘ziga xos metaforik, emotsional va guruhga xos ma’no** beradi.

Masalan: “**quruq qo‘l**” – “pulga ega bo‘lmagan shaxs”

Leksik birlik rasmiy leksikadan farq qiladi, lekin grammatika va sintaksis qoidalari bilan moslashadi.

4. Tahlilning umumiy xulosalari

1. **Morfologik jihatdan:** Xitoy va O‘zbek tillaridagi argo va jargon birliklari mavjud morfemalarni qayta birlashtirib, yangi ma’no hosil qiladi.

2. **Sintaktik jihatdan:** Argo va jargon birliklari rasmiy sintaksis strukturasi mos keladi, ammo stilistik kontrast yaratadi.

3. **Leksik jihatdan:** Ikkala til ham argo va jargon birliklarida **metaforik, emotsional va guruhga xos ma’noni** beradi.

4. **Lingvokultural jihatdan:** Argo va jargon tilda ijtimoiy guruhni belgilaydi, identifikatsiya vositasi sifatida ishlaydi va tilning madaniy qatlamlarini aks ettiradi.

XULOSA

Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, Xitoy va O‘zbek tillarida argo va jargon tilning norasmiy qatlamida muhim rol o‘ynaydi va ijtimoiy, madaniy hamda

kommunikativ jihatdan tilning funksiyalarini boyitadi. Morfologik tahlil shuni ko'rsatdiki, ikki tilning argo va jargon birliklari mavjud morfemalarning qayta birikishi orqali yangi ma'no hosil qiladi. Sintaktik jihatdan, bu birliklar rasmiy til strukturasi mos keladi, lekin stilistik kontrast yaratadi va norasmiy kommunikatsiya uchun moslashadi.

Leksik va semantik jihatdan argo va jargon birliklari metaforik, emotsional va guruhga xos ma'noni beradi, bu esa ijtimoiy guruh identifikatsiyasi va yoshlar tilining rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Xitoy tilida sleng va argo tez-tez internet, ijtimoiy tarmoqlar va yoshlar muloqotida paydo bo'ladi, O'zbek tilida esa yoshlar tili va professional sohalarda jargon va argo norasmiy kommunikatsiya vositasi sifatida ishlatiladi.

Shuningdek, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, argo va jargon birliklari lingvokultural va sotsiollingvistik funktsiyalarni bajaradi, ya'ni tilning madaniy va ijtimoiy qatlamlarini aks ettiradi, guruhlar o'rtasida identifikatsiya va kommunikativ eksperimentlarni rivojlantiradi. Shu bilan birga, bu fenomenlar tilshunoslar, pedagoglar va madaniyatshunoslar uchun tilning dinamikasini, madaniy jihatlarini va kommunikativ imkoniyatlarini tushunishda muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Абдуллаев, Ш. X. (2020). *O'zbek tilida jargon va sleng tadqiqi*. Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Matbuoti.
2. Islomov, R. (2019). *Yoshlar tili va argo birliklarining kommunikativ funksiyalari*. Tashkent: Tilshunoslik Ilmiy Jurnali, №3, 45-59 betlar.
3. Li, W. (2018). *Semantic and pragmatic analysis of Chinese slang in contemporary communication*. Beijing: Beijing Language and Culture University Press.
4. Zhang, X. (2021). *Chinese youth slang and social identity: Linguistic and cultural perspectives*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press.